

УДК 069.5(1-4)(477.53)821.161.1Гоголь
<https://doi.org/10.33989/2524-2490.2019.31.195720>

МАРИНА ЄНКО

(Гоголеве) (Gogoleve)
 Place of work: National Museum-reserve M.V. Gogol
 Country: Ukraine
 Email: muzey_gogolya@ukr.net

ПРИЖИТТЄВІ ВИДАННЯ ТВОРІВ МИКОЛИ ГОГОЛЯ У ФОНДОВІЙ КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ-ЗАПОВІДНИКА М. В. ГОГОЛЯ

Микола Гоголь – письменник зі світовим ім'ям, літературний доробок і життя якого оповиті таємницями й загадками. Українське походження надихнуло його на створення циклу колоритних, містичних, філософських, одним словом, унікальних повістей.

У статті простежено історію написання таких прижиттєвих видань Миколи Гоголя, як «Арабески», «Миргород», «Ревізор», «Мертві душі», «Вибрані місця з листування з друзями». Саме ці видання були придбані, подаровані та нині знаходяться у фондах Національного музею-заповідника М. В. Гоголя.

Ключові слова: Микола Гоголь; Національний музей-заповідник М. В. Гоголя; прижиттєві видання творів; «Арабески»; «Миргород»; «Ревізор»; «Мертві душі»; «Вибрані місця з листування з друзями»

Музейна колекція фондів Національного музею-заповідника Миколи Васильовича Гоголя, що почала формуватися в 1983 році, має багато експонатів його епохи, літератури про його життя і творчість. Найунікальнішими є перші та прижиттєві видання творів Миколи Гоголя – «Арабески», «Миргород», «Ревізор», «Мертві душі», «Вибрані місця з листування з друзями».

«Арабески» були придбані в Московському букіністичному магазині «Книжкова знахідка» в 1986 році. Повна назва збірки звучить так: «Арабески. Разные сочинения» М. Гоголя. Санкт-Петербург, в типографии вдовы Плюшар с сыном, 1835г.». Цензурний дозвіл збірника – 10 листопада 1834 року. Вийшла збірка 20–22 січня 1835 року, складається із двох частин. У передмові Микола Васильович Гоголь писав: «Собрание это составляют пьесы, писанные мною в разные времена, в разные эпохи моей жизни... Они высказывались от души и предметом избирал я только то, что сильно меня поражало» (Арабески. Разные сочинения Н. Гоголя, 1835). На початку січня 1835 року автор відправив у листі передмову О. С. Пушкіну: «Я посылаю вам предисловие. Сделайте милость, просмотрите и если что, то поправте и перемените тут же чернилами. Я ведь, сколько, вам известно сурьезных предисловий еще не писал, и потому в этом деле совершенно не опытен». Не відомо, чи зробив Пушкін яку-небудь правку в тексті (Кулиш, 2003, с. 55).

Уперше автор згадав «Арабески» в листах до Михайла Петровича Погодіна від 2 листопада та 14 грудня 1834 року: «...страшно занят, и печатаю кое-какие вещи!»; «Ты спрашиваешь, что я печатаю. Печатаю я всякую всячину. Все сочинения и отрывки, и мысли, которые меня иногда занимали. Между ними есть и историческое, известные уже и неизвестные. – Я прошу только тебя глядеть на них понисходительнее. В них много есть молодого» (Гоголь, 2009, т. 10, с. 278, с. 281).

22 січня 1835 року Гоголь відправив екземпляр збірки Михайлу Максимовичу, помітивши в листі: «*Посылаю тебе сумбур, смесь всего, кашу, в которой есть ли масло – суди сам*». У той же день екземпляри «Арабесок» були відправлені Михайлові Погодину й Олександрові Пушкіну (Кулиш, 2003, с. 212).

Це була перша книга, видана автором без псевдоніма. У своїх «Арабесках» письменник відтворив світ сучасного йому міста з його колізіями й характерами, тривою атмосферою й нагадуванням самого автора про Страшний суд. До збірника ввійшли критичні статті, у яких М. Гоголь наголосив, що в літературних творах можуть зосереджуватися сили правди й обману, добра та зла. Але саме правда, на його думку, є призначенням мистецтва.

Водночас вийшов збірник повістей «Миргород», який має підзаголовок «*Повести, служащие продолжением “Вечеров на хуторе близ Диканьки”*». Він складається з двох частин: до першої ввійшли твори «Старосвітські поміщики» й «Тарас Бульба», до другої – «Вій», «Повість про те, як посварилися Іван Іванович з Іваном Никифоровичем». Ця книга була не просто продовженням «Вечорів». І змістом, і характерними особливостями свого стилю вона відкривала новий етап у творчому розвитку письменника. У зображенні побуту та звичаїв миргородських поміщиків уже немає місця романтиці й красі, що домінували в повістях пасічника Рудого Панька. Саме в цій книзі з'явилася типова риса гоголівської творчості – дослідницький, аналітичний характер.

У листі до матері від 12 квітня 1835 року письменник надсилає один екземпляр «Миргорода», зазначивши: «*Посылаю вам ... мои повести, довольно давние, которые впрочем недавно вышли из печати*». Можна припустити, що вказані повісті були написані ще на початку 1830-х років (Соколов, 2003, с. 261).

У 1835 році в статті «Про російську повість і повісті Гоголя» В. Г. Белінський дав позитивну оцінку «Віа»: «...ця повість є дивне створіння» (Белинский, 1988). Але тут же він зазначив невдачу Гоголя «у фантастичному». Критик принципово не поділяв захоплення автора «демонічною фантастикою», вважаючи, що такий її характер не відповідає даруванню письменника та відволікає його від головного – зображення життя дійсного (Соколов, 2007, с. 143).

У майбутньому, включаючи до першого повного зібрання своїх «Творів» 1842 року «Віа» й «Тараса Бульбу», М. Гоголь докорінно переробив їх. Робота над «Тарасом Бульбою» тривала близько дев'яти років (1833–1842). Ця унікальна книга за рішенням Міністерства культури України була передана до фондів заповідника в 1983 році з Літературно-меморіального музею М. В. Гоголя, розташованого в с. Великі Сорочинці Миргородського району Полтавської області.

Нині вона експонується в сьомому залі Національного музею-заповідника М. В. Гоголя. На окремих модулях представлені портрети (ксилографія) Пульхерії Іванівни та Опанаса Івановича Товстогубів художника П. М. Боклевського; копія автографа повісті «Вій» та ілюстрації до неї художника П. Коровіна; репродуковані фотоілюстрації П. Соколова та фотокопії рукописів письменника до повісті «Старосвітські поміщики». Історія тяжби двох Іванів у «Повісті про те, як посварилися Іван Іванович з Іваном Никифоровичем» нагадує тяжбу діда письменника Опанаса Дем'яновича Гоголя-Яновського. Експонати восьмого залу розповідають про історію написання «Тараса Бульби» – четвертої з повістей, що ввійшли до збірника «Миргород».

Перше видання «Ревізора», здійснене Адольфом Плюшаром у Санкт-Петербурзі 1836 р., придбане в Московському букіністичному магазині «Книжкова знахідка» в 1986 році. Історія створення цієї комедії у п'яти діях починається в 1830-х роках. Раніше письменник успішно дебютував у цьому жанрі п'єсою «Одруження», у якій намітилися й характерні для автора комічні прийоми, і властива наступним творам реалістична спрямованість.

У жовтні 1835 року він пише Пушкіну: *«Сделайте милость, дайте какой-нибудь сюжет, хоть какой-нибудь смешной или не смешной, но русский чисто анекдот. Рука дрожит написать тем временем комедию. Если ж сего не случится, то у меня пропадет даром время <...> духом будет комедия из пяти актов, и клянусь, куда смешнее чорта»* (Соколов, 2003, с. 341).

Історія, запропонована Гоголю Пушкіним як сюжет, насправді сталася з видавцем журналу «Вітчизняні записки» Павлом Сви́нїним у Бессарабії: в одному з повітових містечок його сприйняли за урядовця. Схожий випадок стався й із самим Олександром Пушкіним: його сприйняли за ревізора в Нижньому Новгороді, куди він вирушив збирати матеріал про пугачовське повстання. Тобто, це був той самий *«русский чисто анекдот»*, потрібний М. Гоголю для втілення його задуму.

За деякими даними, ідея «Ревізора» зародилася раніше й без участі російського поета. 19 серпня 1835 року Микола Гоголь із ніжинськими ліцеїстами Олександром Данилевським та Іваном Пащенком вирушив із Києва до Москви, де Гоголь хотів побачитися із Погодіним та іншими своїми друзями. Під час поїздки була «розіграна» оригінальна репетиція «Ревізора». Про це Олександр Данилевський розповів Володимирові Шенроку (Соколов, 2007, с. 462-463).

6 грудня 1835 року письменник повідомив М. П. Погодіну про завершення «Ревізора»: *«Смеяться, смеяться давайте теперь побольше. Да здравствует комедия! Одну наконец решаюсь давать на театр...!»* (Гоголь, 2009, т. 11, с. 35-36).

Робота над п'єсою зайняла всього два місяці – жовтень і листопад 1835 року. 18 січня й 1 лютого 1836 року М. Гоголь уперше прочитав комедію на двох літературних вечорах у Василя Андрійовича Жуковського. Усім, крім нього та критика Єгора Розена, який не побачив у комедії нічого веселого, п'єса сподобалася. Як писав у «Літературних спогадах» письменник Іван Панаєв, Пушкін *«увесь час читання ка- тався від сміху»* (Панаєв, 1950, с. 56). Але історія «Ревізора» була ще далека від завершення (Гоголь, 2003, с. 346).

До постановки п'єсу допустили далеко не відразу й лише після того, як Василю Жуковському особисто довелося переконувати імператора в благонадійності комедії. Прем'єра «Ревізора» в першій редакції відбулася 19 квітня 1836 року в Олександринському театрі в Петербурзі. П'єса була новаторська та незвична як для акторів, так і для глядачів, тому в певних моментах розвитку дії викликала розгубленість в одних та подив у інших. Лише актор Іван Сосницький, який виконував роль Городничого, зумів передати авторський задум, укласти в образ сатиричні ноти. Інтерпретована навіть у такому, досить далекому від авторського бажання вигляді, комедія, за спогадами літературного критика Петра Андрійовича Вяземського, мала блискучий успіх. «Верхи» суспільства, висміяні Гоголем, відчули насмішку; комедія була оголошена «неможливістю, наклепом і фарсом»; за невідтвердженими даними, сам Микола I, присутній на прем'єрі, багато сміявся

та, виходячи з ложі, сказав: «Ну, пьеска! Всем досталось, а мне – больше всех». Навіть якщо ці слова й не були сказані, це добре відображає, як публіка сприйняла сміливе творіння Гоголя (Соколов, 2007, с. 462–463).

І, тим не менш, самодержцю п'єси припала до душі: ризиковану комедію допустили до подальших постановок. Ураховуючи власні спостереження за грою, а також зауваження акторів, автор неодноразово вносив у текст правки; створення п'єси «Ревізор» у її остаточному варіанті тривало ще кілька років після першої постановки. Остання редакція п'єси відбулася 1842 року – це і є той варіант, який відомий сучасному читачеві.

У цей період автор працював над поемою «Мертві душі». Книгу під назвою «Походження Чичикова, или Мертвые души» було видано в Москві в 1842 році. Цензурний дозвіл, підписаний Олександром Васильовичем Нікітенком, датовано 9 березня того ж року. Примірник цього видання було придбано для музею в жителя міста Чапаєвська (Росія) Павла Анатолійовича Пчельникова за 300 карбованців у 1983 році. Власник особисто звернувся до дирекції музею із пропозицією придбати в нього книгу. У ній відсутні форзац та перший титульний лист, який малював сам автор. Це видання експонується в десятому залі музею.

«Мертві душі» автор писав близько 17 років, а сюжет твору, як і сюжет «Ревізора», був підказаний О. Пушкіним. Роботу над поемою розпочато восени 1835 року. За первісним задумом, «Мертві душі» мали відрізнитися від «Ревізора», крім жанру, широким критичним зображенням кріпацтва. Сюжет твору привабив М. Гоголя тим, що давав йому можливість разом із Чичиковим «проїхати» всю країну.

В 1836 році Микола Васильович їде за кордон, де з невеликими перервами житиме 12 років, безупинно працюючи над поемою. 18 квітня 1837 року автор у листі до В. А. Жуковського назвав «Мертві душі» своїм священним обов'язком перед пам'яттю щойно загиблого О. С. Пушкіна. Восени 1839 року письменник повертається до Москви, а 3 січня 1840 року читає першу главу поеми в будинку Аксакових. Ось як запам'яталося це читання Іванові Панаєву: «Тепер я вам прочту, – сказав он (Н. Гоголь), – первую главу моих «Мертвых душ», хотя она еще не обработана <...>» (Соколов, 2007, с. 291-294).

Свій твір Гоголь із незрозумілих причин назвав «поемою». Зрештою, таємниця відразу ж була викрита – сучасники письменника побачили аналогії між «Мертвими душами» й великою поемою Данте «Божественна комедія». За задумом автора, поема мала складатися з трьох томів: першого тому – своєрідного «Пекла», у якому письменник прагнув відобразити сучасне йому суспільство; другого тому – «Чистилище», покликаного показати шляхи оновлення життя суспільства, і третього – «Рай», метою якого було заглянути в майбутнє. Від тому до тому читачі мали бачити, як перетворюється, очищається країна та, врешті-решт, у третій книжці постає перед усім людством морально досконалою й духовно багатою.

У січні 1842 року рукопис першого тому М. Гоголь відправив до Петербурга. На початку березня твір був дозволений до друку, але цензура змінила назву на «Походження Чичикова, или Мертвые души» й вилучила «Повесть о капитане Копейкине». Письменникові довелося погодитися із цими змінами, і у травні 1842 року вийшов у світ перший том поеми.

Поява «Мертвих душ» викликала небувале пошвавлення в читацьких колах і у критиків. Поема Миколи Гоголя, яка викривала поміщицько-кріпосницький лад, показала в усій непривабливості паразитичний світ власників кріпосних душ: мані-

лових, ноздрьових, собакевичів, плюшкіних. Реакційна критика (Булгарін, Сенковський, Полевой та інші) звинувачувала автора в наклепі на державу, стверджувала, що «Мертві душі» – бездарний, вульгарний твір, який немає нічого спільного з дійсністю. В. Белінський писав щодо цієї критики, що велика частина журналів «*уживає всіх властивих їй засобів до приниження першого поетичного таланту в сучасній російській літературі*» (Белінський, 1842, С. 1-16).

У період роботи над першою частиною поеми в М. Гоголя вже визрівав задум другої частини. Але розпочато її було тільки наприкінці 1843 року. Робота просувалася повільно і зовсім не так, як би хотів письменник. Найбільш плідним був, за його визнанням, час від осені 1843 року до середини січня 1844 року. Потім настав занепад творчих сил через різке погіршення здоров'я. Гоголь мучив себе, примушував писати, переживав тяжке страждання, відчуваючи безсилля своє. Скарги на занепад творчих сил помітні й у листі від 14 липня 1844 року із Франкфурта Миколі Язикову: «*Ты спрашиваешь, пишутся ли “Мертвые души”? И пишутся, и не пишутся. Пишутся слишком медленно и совсем не так, как бы хотел, и препятствия этому часто происходят и от болезни, а еще чаще от меня самого*» (Гоголь, 2010). Крок за кроком наближалася перша з двох катастроф у долі гоголівської поеми (Соколов, 2007, с. 341).

Улітку 1845 року М. Гоголь пише заповіт, спалює рукопис другого тому «Мертвих душ», приносячи його в жертву Богові. Уцілів один зошит, який містить останню главу першої редакції. Із цієї уцілілої заключної глави, особливо при зіставленні її із записними книжками, які містять значний матеріал до другої частини «Мертвих душ», видно, що знищена перша редакція дуже відрізняється від наступної (про яку можна судити з перших чотирьох глав, що збереглися).

Потім М. Гоголь знову написав другий том. На цей раз він залишився задоволений своєю працею, але знову його спалив. Михайло Погодін згадував, що Микола Гоголь жалівся графу Олександрові Петровичу Толстому 12 лютого 1952 року: «*Вообразите, как силен злой дух! Я хотел сжечь бумаги, давно уже на то определенные, а сжег главы “Мертвых душ”, которые хотел оставить друзьям на память после своей смерти*» (Соколов, 2007, с. 341-342).

Найбільш хворобливими й важкими були для Гоголя перші два місяці 1846 року. На знак подяки за зцілення від хвороби письменник вирішує піти в монастир і стати ченцем, але цього не сталося. У нього виник задум нової книги. Микола Васильович вирішує служити Богові на ниві літератури. Так народилася думка про створення книги «Вибрані місця із листування з друзями».

Публіцистичний збірник Гоголя виданий зі значними цензурними змінами у Санкт-Петербурзі в 1847 році. У передмові до книги автор пише про її мету та про те, як вона була написана: «*Выбираю сам из моих последних писем, которые мне удалось получить назад, все, что более относится к вопросам, занимающими ныне общество <...>*» (Гоголь, 2009, с. 7).

Цю рідкісну книгу дирекція гоголівського заповідника придбала в Олександра Михайловича Чаговця, жителя Києва, в 1983 році. О. М. Чаговець є онуком Всеволода Андрійовича Чаговця, автора таких робіт про письменника: «О Гоголе и его предках» (Київ, 1902), «На родине Гоголя» (Київ, 1902), «Несколько слов о семейной хронике Гоголя» та ін.

Про задум публіцистичного збірника Микола Гоголь писав у квітні 1845 року Олександрі Смирновій: *«Это будет небольшое произведение и нешумное по названию в отношении к нынешнему свету <...>»* (Гоголь, 2009, т. 13, с. 82). Цю ідею розкрито в листі 1846 року Миколі Языкову: *«Я как рассмотрел все то, что писал разным лицам в последнее время, особенно нуждавшимся и требовавшим от меня душевной помощи, вижу, что из этого может составиться книга, полезная людям, страждущим на разных поприщах...»* (Гоголь, 2009, т. 13, с. 307).

Микола Гоголь працював над цією книгою так: він переробляв старі листи й писав нові, творячи зміст із багатьох окремих частин, написаних у різні часи й із різних причин. Ці частини порівняно незалежні одна від одної, їх об'єднує лише особа автора та спільна ідея – осмислити шлях людства і знайти засоби його духовного виправлення.

Про видання «Вибраних місць...» автор писав критику Петру Олександровичу Плетньову із Швальбаха (Німеччина) 30 липня 1846 року: *«Все свои дела в сторону, и займись печатаньем этой книги под названием: "Выбранные места из переписки с друзьями"». Она нужна, слишком нужна всем – вот что пака месьть могу сказать; все прочее объяснит тебе сама книга <...> Печатанье должно происходить в тишине: нужно, чтобы кроме цензора и тебя, никто не знал»* (Кулиш, 2003, с. 428-429). Письменник був так упевнений в успіху і в необхідності своєї книги, що в тому ж листі просив Плетньова готувати папір для другого видання. А 5 жовтня того ж року із Франкфурта пише в листі С. П. Шевирьову про виправлення передмови до поеми «Мертві душі» та наголошує: *«<...> книга выйдет несколько позже, это ничего; ей даже не следует выходить раньше некоторого другого предисловия, не сделавши которого, мне нельзя и в дорогу. Дело это возложено на Плетнева. Это выбор из некоторых моих писем к друзьям, который должен выйти особой книгой»* (Гоголь, 2009, т. 13, с. 386–387).

Проте книга викликала хвилю обурення в суспільстві. Розгорілися суперечки на сторінках різних, часто протилежних за напрямками, журналів і газет: «Північної бджоли», «Синів Вітчизни», «Москвитянина». У «Фінському віснику» в лютому 1847 року повідомлялося, що *«жодна книга останнім часом не порушувала такого галасливого руху в літературі та суспільстві, жодна з них не дала привід до настільки численних і різноманітних видань, як "Вибрані місця..."»* (Гоголь 2010). Збірник сприймали по-різному. Костянтин Сергійович Аксаков побачив у ньому брехню й нещирість. Архієпископ Інокентій у листі до М. П. Погодіна радив Гоголю *«не пародіювати побожністю»*, а святий Ігнатій Брянчанінов писав про книгу: *«Вона видає з себе і світло і темряву...»* (Гоголь, 2010).

Те, що автор хотів сказати своєю книгою, було написано в «Передмові» до «Вибраних місць...»: *«Сердце мое говорит, что книга моя нужна и что она может быть полезна. Я думаю так не потому, что имел высокое о себе понятие и надеялся на уменьше свое быть полезным, но потому, что никогда еще не питал такого сильного желанья быть полезным. <...> На оправдания могу сказать только то, что намеренье мое было доброе и что я никого не хотел ни огорчать, ни вооружать против себя <...>»* (Гоголь, 2003, с. 7-8). Гоголь відчував, що в попередніх творах він не зміг повністю висловитися, розкритися, його до кінця ніхто не зрозумів.

У збірнику надзвичайно органічно поєднані критичний і оптимістичний пафос, погляд на світ зовні і зсередини, діалогічне й монологічне мовлення, особливості різних жанрових форм і стилів. Усе це дає можливість авторові створити твір узагальненого філософського змісту, що охоплює все розмаїття духовного буття людства.

За неповні 43 роки життя Микола Васильович Гоголь зміг стати реалістом, драматургом, філософом, подарувавши світові безсмертні твори. Його твори, як і його герої, актуальні й сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Арабески. Разные сочинения Н. Гоголя. Часть первая. Санкт-Петербург, 1835. 287 с.
- Белинский В. Г. Речь о критике. *Отечественные записки*, 1842, № 9. С. 1–16.
- Белинский В. Г. Взгляд на русскую литературу. Москва : Современник, 1988.
- Гоголь М. Вибране: у кращих українських перекладах / пер.: О. Вишня, М. Рильський, П. Панч, А. Хуторян ; передм. М. Жулинського. Київ : Наук. думка, 2009. 352 с.
- Гоголь Н. В. Духовная проза : сборник. Москва : АСТ, 2003. 476 с. (Мировая классика).
- Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений и писем : в 17 т. Т. 10. Переписка. 1820–1834 / сост., подгот. текстов и коммен. И. А. Виноградова, В. А. Воропаев. Москва ; Киев : Изд-во Московской Патриархии, 2009–2010. 386 с.
- Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений и писем : в 17 т. Т.11. Переписка. 1835–1841 / сост., подгот. текстов и комм. И. А. Виноградова, В. А. Воропаев. Москва ; Киев : Изд-во Московской Патриархии, 2009–2010. 479 с.
- Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений и писем : в 17 т. Т.12. Переписка. 1842–1844 / сост., подгот. текстов и комм. И. А. Виноградова, В. А. Воропаев. Москва ; Киев : Изд-во Московской Патриархии, 2009–2010. 698 с.
- Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений и писем : в 17 т. Т.13. Переписка. 1845–1846 / сост., подгот. текстов и комм. И. А. Виноградова, В. А. Воропаев. Москва ; Киев : Изд-во Московской Патриархии, 2009–2010. 587 с.
- Кулиш П. А. Записки о жизни Николая Васильевича Гоголя, составленные из воспоминаний его друзей и знакомых и из его собственных писем / вступ. статья и коммен. И. А. Виноградова. Москва : ИМЛИ РАН, 2003. 704 с.
- Панаев И. И. Литературные воспоминания. Москва : Художественная литература, 1950. 472 с.
- Соколов Б. В. Гоголь : энциклопедия. Москва : Алгоритм, 2003. 544 с., ил. (Русские писатели).
- Соколов Б. В. Гоголь : энциклопедия. Москва : Алгоритм : Эксмо : Око, 2007. 736 с. (Энциклопедия великих писателей).

MRYNA YENKO

EDITIONS OF MYKOLA GOGOL'S WORKS IN THE STOCK COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM-RESERVE OF M. V. GOGOL'

Mykola Gogol is a world-famous writer whose literary work and life is surrounded by secrets and riddles. Ukrainian origin inspired him to create a cycle of colourful, mystical, philosophical, in short, unique stories.

The article reveals the history of writing such life-long editions of works by Mykola Gogol, such as 'Arabesque', 'Myrhorod', 'Auditor', 'Dead Souls' and 'Selected Places for Correspondence with Friends'. The choice of these works is explained by their specific features as they were purchased, donated and currently are in the funds of the M.V. Gogol National Museum-Reserve.

Gogol's collection 'Selected Places for Correspondence with Friends' combines critically and optimistically the pathos, the view of the world from the outside and from the inside, the dialogical and monologic speech, the peculiarities of different genre forms and styles. All this gives the author the opportunity to create a work of general philosophical content that covers all the diversity of the spiritual being of mankind and sounds relevant in our time.

The main goal was to attract attention and to introduce the creativity of the admirers of our genius countryman on the occasion of the 210th Anniversary of his birthday.

Key words: Mykola Gogol; M.V. Gogol National Museum-Reserve; lifetime publications of works; namely: 'Arabesque'; 'Myrhorod'; 'Auditor'; 'Dead Souls' and 'Selected Places for Correspondence with Friends'.

REFERENCES

- Arabeski. Raznye sochineniia N. Gogolia [Arabesques. Various works of N. Gogol]. (1835). Chast pervaia. Sankt-Peterburg [in Russian].*
- Belinskii V. G. Rech o kritike. Otechestvennye zapiski 1842. № 9. 1–16 [It's about criticism. Domestic notes. 1842. № 9. 1–16] [in Russian].*

- Belinskii V. G. *Vzgliad na russkuiu literaturu [A look at Russian literature]*. Moskva : Sovremennik, 1988. [in Russian].
- Gogol, N. V. (2003). *Dukhovnaia proza [Spiritual prose]*. Moskva: AST [in Russian].
- Gogol, N. V. (2009-2010). *Polnoe sobranie sochinenii i pisem : v 17 t. T. 10. Perepiska. 1820-1834 [Complete works and letters: in 17 vol. Volume 10. Correspondence. 1820-1834]*. Moskva; Kiev: Izd-vo Moskovskoi Patriarkhii [in Russian].
- Gogol, N. V. (2009-2010). *Polnoe sobranie sochinenii i pisem : v 17 t. T.11. Perepiska. 1835-1841 [Complete works and letters: in 17 vol. Volume 11. Correspondence. 1835-1841]*. Moskva; Kiev: Izd-vo Moskovskoi Patriarkhii [in Russian].
- Gogol, N. V. (2009-2010). *Polnoe sobranie sochinenii i pisem : v 17 t. T.12. Perepiska. 1842-1844 [Complete works and letters: in 17 vol. Volume 12. Correspondence. 1842-1844]*. Moskva; Kiev: Izd-vo Moskovskoi Patriarkhii [in Russian].
- Gogol, N.V. (2009-2010). *Polnoe sobranie sochinenii i pisem : v 17 t. T.13. Perepiska. 1845-1846 [Complete works and letters: in 17 vol. Volume 13. Correspondence. 1845-1846]*. Moskva; Kiev: Izd-vo Moskovskoi Patriarkhii [in Russian].
- Hohol, M. (2009). *Vybrane: u krashchykh ukrainskykh perekladakh [Favorites: in the best Ukrainian translations]*. (O. Vyshnia, M. Rylskyi, P. Panch, A. Khutorian, Trans). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
- Kulish, P. A. (2003). *Zapiski o zhizni Nikolaia Vasilevicha Gogolia, sostavlenye iz vospominanii ego duzei i znakomykh i iz ego sobstvennykh pisem [Notes on the Life of Nikolai Vasilyevich Gogol based on Memories of His Friends and Acquaintances and His Own Letters]*. Moskva: IMLI RAN [in Russian].
- Panaev I. I. (1950) *Literaturnye vospominaniia. [Literary memories]*. Moskva : Khudozhestvennaia literatura, 1950. [in Russian].
- Sokolov, B. V. (2003). *Gogol [Gogol]*. Moskva: Algoritm [in Russian].
- Sokolov, B. V. (2007). *Gogol [Gogol]*. Moskva: Algoritm: Eksmo: Oko [in Russian].

Отримано 5.04.2019 р.